

SZOMBATI BÁLINT

Királyok széke*

Stark István alkotása egy olyan műfajjal szembesít bennünket, amely Magyarországon széles körben még nem kellően ismert, a megvalósítás szintjén pedig nagyon ritka jelenség. Tapasztalhatók itt, a közeli vidéken jelentős erőfeszítések az elmúlt években egy táj- és természetművészeti alkotótelep működtetésére, s a mostani szoboravatás mintha feltenné a koronát az eddig végzett alkotói teljesítményekre. Ahhoz képest, hogy a fejlett nyugati országokban a tájtervezésnek és -formálásnak régtől fogva fejlett intézményrendszere működik, örülnünk kell minden helyi kezdeményezésnek, hiszen nálunk a művészetnek ezek a műfajai csak nemrég szivárogtak be a főiskolai oktatásba. Köszönet és megkülönböztetett tisztelet illeti a Tokaj Oremus Pincészetet, amiért felismerte a lehetőséget, és belső igényből kiindulva megszületett az elhatározás, hogy megkérnek egy a feladatra felkent képzőművészt, engedjen teret az elképzelésének.

Stark elsősorban tájművészetről beszél itt látható és avatásra váró alkotásának koncepciójában, holott önmagát természetművészként határozza meg az esemény meghívóján. Ezért – mielőtt a mű létrejöttének gondolati indítékai mögé néznénk – vizsgáljuk meg röviden a szobrot annak nyelvi és műfaji vonatkozásában. Annak is nézzünk utána, mi az alapvető különbség a két rokon műfaj között. A *tájművészet* mindenképpen régebbi jelenség, amelynek a kezdetei a múlt század '60-as éveire nyúlnak vissza. Önmagában véve egy monumentális művészeti jelenség, amely a nyugati gépi technológia fölényét hirdeti a galériákon, sőt a lakott településeken kívüli természeti élettérben. A táj nagy mérvű esztétikai átalakításának folyamatában mindenféle mesterséges építészeti anyagot felhasznál, amelyek lelkületüket tekintve merő ellentétben állnak a természet elsődleges matériáival. Valójában azt az üzenetet hirdeti, hogy az ember bármikor képes leigázni a természetes környezetet. A *természetművészet* ezzel szemben a végsőkig ügyel arra, hogy kizárólag természetből vett anyagokat használjon fel az alkotás folyamatában. Ez pedig hatalmas szemléletbeli és minőségi különbség, hiszen benne van az alázat elemi ereje a természettel szemben.

A *Királyok széke* természeti környezetbe ágyazott, kizárólag természetes anyagból, különféle kőfajtákból kimunkált szoboregyüttes, ennél fogva egyértelműen természetművészeti alkotásként sorolható be a műfaji elágazások mentén. Stark különösen ügyelt erre a mozzanatra, hogy tudniillik kerülje a mesterséges anyagokat vagy segédeszközöket a mű végső képének elnyerésében. Ennek talán legékesebb példája,

* Ez és a következő két szöveg elhangzott Stark István *Királyok széke* című szobrának avatásán, Tokaj Oremus Pincészet, Tolcsva, 2016. június 4.

hogy még kötőanyagokat sem alkalmazott a kőelemek összeillesztésekor és statikai biztosításakor. Arra is odafigyelt továbbá, hogy a trónpár arányaiban harmonikusan beilleszkedjen a tájba, méreteiben ne legyen hivalkodó. Ennek folytán azt az erényes benyomást kelti, hogy maga a természet alakította olyanná, amilyennek látjuk. Idézem az alkotót: „A vázlatok készítése előtt természetesen többször is jártam a helyszínen, és a tervezéskor az volt az elsődleges gondolatkör, hogyan tudnám a táj atmoszféráját összekötni egy kőépítménnyel úgy, hogy eggyé váljon vele, hogy belesimuljon a tájba, s ezzel létrejöjjön egy spirituális kapcsolat”.

Ha jól megnézzük, a kiszemelt helyszín eleve spirituális kisugárzással bír. Aki a domboldalról letekint, olyan érzés keríti hatalmába, mintha az istenek bármely pillanatban alászállhatnának erre a kies helyre. (Zárójelben jegyzem meg, jómagam Assisiben éreztem valami hasonló varázslatot, amikor letekintettem a városfalról az alanti völgyrendszerbe.) A kettős trón kereszt alakú, jáspisból kiképzett alapra nehezedik, amely felülnézetből mutatja meg a maga valóságát, kijelölve a szent helyet, a lelki fogantatás tereumát. Ha az istenek egyszer megint erre kószálnak s megpillantják az emberi kéz kőből készült nyomát, jelként fogják azt értelmezni; úgy érzik majd, hogy hazatértek, s ezen a helyen újfent belemerítkezhetnek az örökkévalóság álló idejébe.

Fotók: Stark István